Adroddiad Cydymffurfio Blynyddol Safonau'r Iaith Gymraeg 2023-24

(1 Awst 2023 – 31 Gorffennaf 2024)

Wedi'i baratoi yn unol â gofynion Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011

Robin Gwyn, Cyfarwyddwr Dwyieithrwydd - Ionawr 2025

CYNNWYS

1. Cyflwyniad
2. Cydymffurfio â Darparu Gwasanaethau, Llunio Polisïau a Safonau Gweithredu
3. Monitro Cydymffurfiaeth
4. Cwynion
5. Sgiliau Iaith Gymraeg Staff
6. Hyfforddiant Staff
7. Recriwtio staff i Swyddi Gwag
8. Manylion Cyswllt am Ragor o Wybodaeth

1. Cyflwyniad

Derbyniwyd hysbysiad cydymffurfio terfynol Comisiynydd y Gymraeg gan Grŵp Colegau NPTC ym mis Medi 2017 (cyn ei weithredu o 1 Ebrill 2018 ymlaen). Roedd hyn yn amlinellu dyletswydd y coleg i gwrdd â Rheoliadau Safonau'r Gymraeg statudol a sefydlwyd gan Lywodraeth Cymru o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011 (Rhif 6), Rheoliad 2017.

Cyflwynwyd y cysyniad o 'Safonau'r' Iaith Gymraeg gan Lywodraeth Cymru fel set o ofynion cyfreithiol rhwymol i gael eu rheoleiddio'n annibynnol gan Gomisiynydd yr Iaith Gymraeg. Mae'r Safonau yn sefydlu hawliau cyfartal i siaradwyr Cymraeg a siaradwyr Saesneg, yn seiliedig ar ddwy egwyddor:

- **'Yng Nghymru, ni ddylid trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg'**
- **'Dylai personau yng Nghymru allu byw eu bywydau drwy gyfrwng y Gymraeg os ydynt yn dymuno gwneud hynny'**

Yn unol â Gweledigaeth a Chynllun Strategol y Coleg, mae cydymffurfio statudol wedi darparu gwaelodlin ar gyfer y Coleg i sicrhau y bydd y gwasanaeth Cymraeg a ddarperir o'r un ansawdd a hygyrchedd â'r gwasanaeth Saesneg a ddarperir.

2.1 Cydymffurfio â Darparu Gwasanaethau, Llunio Polisïau, Cadw Cofnodion a Safonau Gweithredu

Mae Comisiynydd y Gymraeg yn cyhoeddi Adroddiad Sicrwydd Blynyddol sy'n manylu ar brofiad y cyhoedd o ddefnyddio'r Gymraeg wrth gyrchu gwasanaethau cyhoeddus (yn seiliedig ar arolygon 'siopwr cudd' i werthuso'r ddarpariaeth) gan gynnwys ansawdd y gwasanaeth a ddarperir gan golegau AB.

Mae canlyniadau'r arolwg 'siopwr cudd' – ynghyd ag ymatebion holiadur hunanasesu blynyddol y Coleg ei hun – yn destun cyfarfod adolygu cydymffurfiaeth blynyddol a gynhelir rhwng y Coleg a Swyddfa'r Comisiynydd yn yr hydref/gaeaf bob blwyddyn.

O ganlyniad i'r cyfarfod adolygu/adborth ar 18 Medi 2023 gyda Chomisiynydd y Gymraeg, roedd camau gweithredu dilynol y cytunwyd arnynt yn canolbwyntio ar:

- Sefydlu **'Grŵp Cydymffurfiaeth Fewnol Safonau'r Gymraeg'** o reolwyr swyddogaethol i gyfarfod bob mis i fonitro cydymffurfiaeth o ddydd i ddydd. (Mae hyn yn ychwanegol at y Gweithgor Dwyieithrwydd sy'n parhau i gyfarfod yn chwarterol i osod cyfeiriad strategol a goruchwylio datblygiad polisi).

- Y Coleg yn comisiynu ei **raglen gydymffurfiaeth hapwirio annibynnol** ei hun i ategu Arolygon Siopwr Cudd ac Adroddiadau Sicrwydd Blynyddol CyG.

  Yn 2019, adolygodd adroddiad archwilio mewnol gydymffurfiaeth mewn 14 o feysydd gwaith y Coleg (gan gynnwys cyfres o ymarferion ar ffurf siopwr cudd a gynhaliwyd gan archwilwyr mewnol y Coleg). Adroddwyd lefel uchel o gydymffurfiaeth yn gyffredinol, gyda sicrwydd sylweddol.

  Fodd bynnag, roedd chwe cham gweithredu ar gyfer rheolwyr, gan gynnwys argymhelliad y dylid cynnal hapwiriadau gwirio uniongyrchol unwaith y tymor ar sampl o Safonau'r Gymraeg.

  Er mwyn cyflawni'r gofyniad uchod, mae RHD Consultancy Ltd wedi'i gomisiynu i gynnal cyfres o ymarferion hapwirio annibynnol dros y tair blynedd nesaf. Gwiriwyd cyfanswm o 12 o Safonau yn 2023-24 fel rhan o raglen tair blynedd i adolygu cyfanswm o 36 o Safonau allweddol.

2.2 Darpariaeth y Cwricwlwm

Grant datblygiadau ôl-16 y Coleg Cymraeg Cenedlaethol i gynyddu'r ddarpariaeth Gymraeg:

Yn ystod 2023-24, derbyniodd Grŵp Colegau NPTC Grant Addysg Bellach a Phrentisiaethau o tua £140,000 gan y Coleg Cymraeg Cenedlaethol i ddatblygu darpariaeth cwricwlwm cyfrwng Cymraeg a dwyieithog yn y meysydd a ganlyn:

• Iechyd a Gofal
• Gofal plant
• Gwasanaethau Cyhoeddus
• Chwaraeon
• Astudiaethau Tir
• Busnes
• Y Diwydiannau Creadigol

Yn gyfnewid, cyflwynodd y Coleg 'Gynllun Gweithredu Addysg Bellach a Phrentisiaethau Cyfrwng Cymraeg' gan gynnwys targedau/allbynnau y cytunwyd arnynt ar effaith fwyaf effeithlon defnyddio'r cyllid ar gyfer ei staff a'i ddysgwyr.

3. Monitro Cydymffurfiaeth

Y Prif Weithredwr ("PW") sydd â'r cyfrifoldeb cyffredinol am weithredu'r Polisi Iaith Gymraeg, gan gynnwys Safonau'r Iaith Gymraeg. Bydd y Prif Weithredwr yn sicrhau bod uwch reolwr yn atebol am weithredu a monitro'r polisi.

Mae rheolwyr llinell yn atebol am weithredu'r agweddau hynny ar y Polisi sy'n berthnasol i'w meysydd cyfrifoldeb ac am ddarparu adborth ar gydymffurfio yn y meysydd hynny mewn perthynas â gofynion y Polisi. Bydd Bwrdd y Gorfforaeth yn nodi Aelod a fydd â'r cyfrifoldeb dynodedig dros hyrwyddo dwyieithrwydd.

Y Gweithgor Dwyieithrwydd (BWG), dan gadeiryddiaeth y Pennaeth Cynorthwyol: Cwricwlwm, sydd â cyfrifoldeb cyffredinol dros fonitro gweithrediad y polisi mewn cydweithrediad â grŵp craidd y Gweithgor Dwyieithrwydd, sef y Cyfarwyddwr Dwyieithrwydd, Swyddog Cangen y Coleg Cymraeg Cenedlaethol, cyfieithwyr y Coleg a'r Swyddog Cymorth Busnes i'r Penaethiaid Cynorthwyol, a gyda'u cymorth hwy.

Mae'r Cyfarwyddwr Dwyieithrwydd yn gyfrifol am weithrediad gweithredol gyda chynnydd yn cael ei fonitro a'i werthuso trwy baratoi:

- Adroddiadau chwarterol ar gynnydd i'r Gweithgor Dwyieithrwydd/Uwch Dîm Rheoli;
- Adroddiadau blynyddol sy'n cydymffurfio â Safonau'r Iaith Gymraeg (Cadw Cofnodion a Materion Atodol);
- Archwiliadau a gwiriadau siopwr cudd rheolaidd i fonitro effeithiolrwydd ymatebion i argymhellion CyG ac Estyn.

Gwneir staff yn ymwybodol o rwymedigaethau'r Polisi yn ystod y cyfnod cynefino staff a rhaglen dreigl barhaus o sesiynau ymwybyddiaeth. Atgyfnerthir hyn drwy osod y Polisi ar fewnrwyd y staff, ar wefan y Coleg ac ar fewnrwyd y myfyrwyr.

4. Cwynion

Ni dderbyniwyd unrhyw gwynion ynghylch unrhyw agwedd ar wasanaethau Cymraeg rhwng 1 Awst 2023 - 31 Gorffennaf 2024. Mae'r Coleg wedi diweddaru ei Bolisi Cwynion trwy ychwanegu cymal sy'n ymdrin yn benodol â chwynion sy'n ymwneud â Safonau'r Gymraeg a'r iaith Gymraeg. Ymdrinnir â chwynion sy'n

ymwneud â Safonau'r Gymraeg yn yr un modd ag unrhyw gŵyn arall trwy ddefnyddio gweithdrefn gwynion y Coleg.

Mae'r holl reolwyr yn y Coleg yn derbyn diweddariad hyfforddi blynyddol ar sut i ymdrin â a rheoli cwynion. Mae'r hyfforddiant hwn yn cynnwys ymdrin â chwynion sy'n ymwneud â Safonau'r Gymraeg y mae'n rhaid i'r Coleg gydymffurfio â hwy. Cyfeirir yn benodol at Reoliad Safonau'r Iaith Gymraeg (Rhif 6) 2017, yr Hysbysiad Cydymffurfiaeth - Adran 44 Mesur yr Iaith Gymraeg (Cymru) 2011 a'r Memorandwm Esboniadol i Reoliad Safonau'r Iaith Gymraeg (Rhif 6) 2017.

5. Sgiliau Iaith Gymraeg Staff (ar 31 Gorffennaf 2024)

Safon 178:

(a) nifer y cyflogeion sy'n meddu ar sgiliau yn y Gymraeg ar ddiwedd y flwyddyn o dan sylw (ar sail cofnodion a gadwasoch yn unol â safon 158): 'Rhaid ichi gadw cofnod o nifer y cyflogeion sy'n meddu ar sgiliau yn y Gymraeg ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol a, phan fo hynny'n wybyddus ichi, rhaid ichi gadw cofnod o lefel sgiliau'r cyflogeion hynny.')

Mae'n ofynnol i staff ddiweddaru a chynnal eu sgiliau iaith Gymraeg trwy'r Dangosfwrdd AD (system AD a'r gyflogres). Yn ôl y cofnodion a ddaliwyd ar 31 Gorffennaf 2024, cofnodwyd bod gan gyflogeion y Coleg y lefel ganlynol o sgiliau iaith Gymraeg.

	Siarad	Darllen	Ysgrifennu	Dealltwriaeth
Rhugl	53	47	36	59
Da	24	34	39	28
Sylfaenol	283	247	215	287
Dysgu	84	70	74	77
Dim	26	60	86	15

6. Hyfforddi a Datblygu Staff (1 Awst 2023 – 31 Gorffennaf 2024)

Safon 178:

(b) nifer yr aelodau o staff a fynychodd gyrsiau hyfforddi a gynigiwyd gennych yn y Gymraeg yn ystod y flwyddyn (ar sail cofnodion a gadwasoch yn unol â safon 159);

(c) os cynigiwyd fersiwn Gymraeg o gwrs gennych yn ystod y flwyddyn honno, canran y cyfanswm o staff a fynychodd y cwrs hwn a aeth i'r sesiwn Cymraeg - yn cynnwys y nifer (a'r canran, os yn berthnasol) o aelodau o staff a fynychodd hyfforddiant penodol y mae rhaid ei ddarparu yn Gymraeg os yw ar gael yn Saesneg (hynny yw hyfforddiant ynglŷn â recriwtio a chyfweld, rheoli perfformiad, gweithdrefnau disgyblu a chwynion, ymgynefino, delio â'r cyhoedd, ac iechyd a diogelwch).

Ymwybyddiaeth o/Arweiniad ar Safonau'r Iaith Gymraeg (darpariaeth ddwyieithog):

Cyflwyno'r cwrs hyfforddi ar-lein yn llawn: Safonau'r Iaith Gymraeg: cwrs e-ddysgu ar-lein rhyngweithiol ymarferol wedi'i gynllunio i alluogi staff i ddeall eu hawliau a'u cyfrifoldebau allweddol o dan y gyfraith (Mesur y Gymraeg, 2011). Ers cyflwyno'r cwrs yn 2022, roedd 734 o staff (86%) wedi cwblhau'r cwrs yn llwyddiannus.

Cymraeg Gwaith:

Yn ystod 2023-24, derbyniodd y Coleg grant 'Cymraeg Gwaith' o £28,000 gan y Coleg Cymraeg Cenedlaethol i gefnogi staff addysgu i ddysgu Cymraeg.

Dysgu Ffurfiol: Cyrsiau wyneb yn wyneb (trwy Teams)

Yn 2023-2024, addysgwyd pum dosbarth Cymraeg trwy Teams (Mynediad 1, Mynediad 2, Sylfaen 2, Canolradd 2, Uwch 1 Rhan ii). Roedd 23 aelod o staff wedi'u cofrestru ar gwrs Cymraeg ym mis Medi 2023. Cwblhaodd 20 (87%) y cwrs yn llwyddiannus. O'r 20 dysgwr a gwblhaodd eu cwrs, parhaodd 18 i ddysgu Cymraeg ym Medi 2024 (dilyniant = 90%).

Dysgu Ffurfiol: Cyrsiau Hunan-astudio

Gwnaeth 15 aelod o staff gofrestru a dechrau cwrs hunan-astudio ar-lein yn 2023/24. Cwblhaodd 8 (53%) eu cwrs yn llwyddiannus a pharhaodd pedwar i ddysgu Cymraeg yn 2024/25.

Arholiadau 'Defnyddio'r Gymraeg' CBAC
Gwnaeth 9 aelod o staff sefyll a llwyddo yn arholiad 'Defnyddio'r Gymraeg' CBAC yn 2024.

Polisïau a Gweithdrefnau AD

Rhwng 1 Awst 2023 - 31 Gorffennaf 2024, ni chafodd unrhyw hyfforddiant ei gyflwyno (ac na wnaed cais amdano) trwy gyfrwng y Gymraeg yn y meysydd a ganlyn:

• recriwtio a chyfweld.
• rheoli perfformiad.
• gweithdrefnau cwyno a disgyblu.
• ymdrin â'r cyhoedd.
• iechyd a diogelwch.
• cynefino (yn cael ei adolygu a bydd yn cynnwys mwy o bwyslais ar y Gymraeg)

Fodd bynnag, rydym yn sicrhau ein bod yn cynnwys sleidiau dwyieithog o fewn cyflwyniadau hyfforddiant staff ac yn hyrwyddo'r Gymraeg a dysgu'r Gymraeg yn gryf fel rhan o'r hyfforddiant hwn. Mae gennym hefyd siaradwyr Cymraeg o fewn y tîm Datblygu sy'n gallu darparu trwy gyfrwng y Gymraeg.

Yn ystod y cyfnod hwn, darparwyd amrywiaeth o gyrsiau i'n tîm staff, gan gynnwys hyfforddiant Arweinyddiaeth a gynigiwyd i'r Tîm Arwain Cyfan a oedd yn ddwyieithog. Roedd hyn yn golygu bod cyfranogwyr yn gallu ymuno ag ystafell drwy gyfrwng y Gymraeg yn ystod y sesiynau ymneilltuo.

7. Recriwtio Staff (1 Awst 2023 – 31 Gorffennaf 2024)

Safon 178:

> *(d) Nifer o swyddi gwag a swyddi newydd a hysbysebwyd gennych yn ystod y flwyddyn a gafodd eu categoreiddio fel swyddi:*
>
> *(i) lle roedd sgiliau yn y Gymraeg yn hanfodol.*
>
> *(ii) lle roedd angen dysgu sgiliau yn y Gymraeg pan benodir i'r swydd.*
>
> *(iii) lle roedd sgiliau yn y Gymraeg yn ddymunol, neu*
>
> *(iv) nad oedd sgiliau yn y Gymraeg yn angenrheidiol (ar sail y cofnodion a gadwasoch yn unol â safon 162);*

Yn ystod y cyfnod 1 Awst 2023 i 31 Gorffennaf 2024, hysbysebwyd cyfanswm o 170 o swyddi ar gyfer swyddi gwag o fewn y Coleg. Gellir eu categoreiddio fel a ganlyn;

- Hysbysebwyd cyfanswm o 4 o swyddi lle yr oedd sgiliau iaith Gymraeg yn cael eu hystyried yn hanfodol.
- Ni ddynodwyd unrhyw swyddi fel swyddi lle y bydd angen dysgu sgiliau iaith Gymraeg ar ôl penodi.
- Hysbysebwyd cyfanswm o 166 o swyddi lle yr oedd sgiliau iaith Gymraeg yn cael eu hystyried yn ddymunol.

8. Rhagor o Wybodaeth

Os oes gennych unrhyw ymholiadau ynglŷn â'r adroddiad hwn neu unrhyw agwedd ar gydymffurfiaeth Grŵp Colegau NPTC
â Safonau'r Iaith Gymraeg, cysylltwch â:

Robin Gwyn
Cyfarwyddwr Dwyieithrwydd, Grŵp Colegau NPTC,
07787 125 711, robin.gwyn@nptcgroup.ac.uk